

Scrapie hos får

- låt oss hålla Sverige fritt!

*Information till får- och getägare
framtagen i samarbete mellan
Statens Veterinärmedicinska Anstalt och Jordbruksverket
Andra upplagan*

Scrapie är en smittsam och dödlig sjukdom i centrala nervsystemet hos får och get, vilken har varit känd i mer än 250 år. Smittämnet är ett mycket motståndskraftigt infektiöst protein (prion), som förorsakar hjärnförändringar. Smittämnet startar en omvandling av fårets/getens eget hjärnprotein till en sjuklig form som ansamlas i hjärnvävnaden.

Det finns ca 20 olika typer av scrapie-stammar påvisade och ingen av dem är av samma typ som BSE, d.v.s. ”galna ko-sjukan” som drabbar nötkreatur. Det finns dock risk att smittämnet för BSE kan drabba får och ge samma sjukdomsbild som vid scrapie.

Sjukdomsutveckling

Inkubationstiden, d.v.s. tiden mellan smittillfälle och då de första symtomen ses, kan vara mellan ett till fem år, och eventuellt ännu längre. Medelåldern hos insjuknade djur är 3-4 år. Inkubationstiden blir kortare då en besättning har många infekterade djur.

Utveckling av sjukdom är ärftligt betingad och känsliga djur utvecklar symtom snabbare medan motståndskraftiga djur kan vara symtomlösa hela livet trots att de smittats. Djuren bildar inga antikroppar mot sjukdomen.

Scrapiefall i Sverige

Scrapie har påvisats vid ett tillfälle i Sverige. Det var 1986 då två finullstackor i en besättning med ca 30 djur visade symtom på stark klåda. Djuren behandlades mot parasiter utan förbättring. Eftersom djuren inte svarade på behandlingen och det fanns en klinisk misstanke på scrapie avlivades djuren. Hjärnförändringarna hos de två tackorna visade att det var scrapie. Besättningen slaktades ut och betesmarkerna hölls fria från får i åtta år.

Symtom vid scrapie

Sjukdomen kan visa sig i två former; en med *klåda* som dominerande symtom och en *nervös form* med symtom från det centrala nervsystemet (CNS).

- Båda formerna förekommer ofta samtidigt.
- Scrapie orsakar inte feber.
- Gradvis avmagring, trots normal aptit.
- Svårt att klara ansträngningar.
- Döden inträffar två veckor till sex månader efter insjuknandet.

Symtom vid klådformen

- Klådan börjar vanligen vid svansroten.
- Djuren biter sig på benen.
- Stark reaktion då djuret kliar sig eller blir kliat - sträcker ut tungan, smackar, knäar, svajar.
- Härlösa fläckar, ofta dubbelsidigt, på bröst, hals och bakdel.
- Häravfall utan klåda kan förekomma.
- Klådan svarar inte på behandling.
- Ofta CNS-symtom samtidigt.

Symtom vid nervös form

- Överkänslighet, ökad rädsla eller aggressivitet.
- Rastlös/hyperaktiv.
- Högt huvud och stirrande blick.
- Slö/nedstämd.
- Vinglig, svårt att få bakbenen rätt.
- Höga benlyft då djuret går.
- Fina darrningar i läppar, ansikte och öron.
- Smackar med tungan.
- Överkänslighet för beröring, ljud och ljus.
- Ofta samtidig klåda.

Hur diagnostiseras scrapie?

Sjukdomen kan vara svår att upptäcka. Diagnos ställs genom att undersöka hjärnvävnad i mikroskop. Det finns också snabbtester som påvisar prioner i hjärnvävnaden. Test på levande, misstänkt smittade djur är fortfarande på försöksstadiet.

Smittvägar

- Fostervatten och moderkaka innehåller stora mängder smittämne.
- Från tacka till lamm vid lamning.
- Från djur till djur.
- Nedsmittade beten och fårhus.

Misstanke

Sjukdomen lyder under epizootilagen vilket betyder att djurägare skall anmäla fall av misstänkt scrapie till veterinär, länsveterinär och/eller Jordbruksverket. För sjukdomar som lyder under epizootilagen betalar staten ersättning till drabbade djurägare.

Har du som får- eller getägare djur med misstänkta symtom, kontakta alltid din veterinär.

Ett vanligt symtom på scrapie-smitta är att fåret kliar sig.

Övervakningsprogram för scrapie

Inom EU finns ett lagstadgat övervakningsprogram för Scrapie. Det innebär att vi varje år skall undersöka hjärnvävnad från ett antal får och getter över 18 månaders ålder. Dels undersöks djur i normalslakten och dels djur som självdött eller avlivats på grund av sjukdom.

Djuren i övervakningsprogrammet undersöks med snabbtest. Vid ett positivt resultat så bekräftas detta med kompletterande testmetoder. I väntan på definitivt provsvar beslutas om restriktioner i besättningen, inga djur får säljas eller på annat sätt lämna gården för att förhindra att en eventuell smitta sprids.

STATENS VETERINÄRMEDICINSKA ANSTALT

Adress 751 89 Uppsala

Tel 018-67 40 00, Fax 018-30 91 62

Internet www.sva.se E-post sva@sva.se

Varför skall scrapie övervakas och bekämpas?

God djurhälsa betyder friska djur. Scrapie är en ekonomiskt förlustbringande sjukdom och det är viktigt att bevara tilliten hos konsumenten samt undvika risken att sprida ”galna ko-sjukan”.

Telefonnummer

SVA, Sekt. för epizootologi 018-67 40 00 (vxl)

SJV, Smittskyddsenheten 036-15 50 00 (vxl)

JORDBRUKSVERKET

Adress Jordbruksverket, 551 82 Jönköping

Tel 036-15 50 00, Fax 036-19 05 46

Internet www.sjv.se E-post jordbruksverket@sjv.se